

Отже профілактичні заходи з ОП – одне з основних прав людини і його необхідно визнати стратегічним активом фармацевтичних підприємств. Такі заходи мають надзвичайне значення для забезпечення фінансової стійкості програм СЗСФ, як таких, що сприяють стимулюванню фахових здібностей СФ, зберігають здоров'я і активність спеціалістів на ринку праці. Профілактичні заходи з ОП можуть знизити потребу СФ в заміщенні доходів, наданих програмами соціального страхування.

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ОГЛЯД ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ МЕДИЧНОЇ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ЕТИКИ

Котвіцька А.А., Чмихало Н.В.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

socpharm@ukr.net

Більше 25 століть у європейській культурі формувалися, змінювали один одного різні морально-етичні принципи, правила, рекомендації, що супроводжують багатовікове існування світової медицини та фармації.

Метою цього дослідження є виявлення специфіки формування моральних принципів медичної та фармацевтичної етики у її історичній ретроспективі. В роботі були використані історичний, системний, порівняльний методи дослідження і метод логічного аналізу.

Існують різні підходи до вирішення проблем моральних принципів медичної та фармацевтичної етики, пов'язані з філософськими, релігійними, науковими, національними, соціально-економічними, правовими та етичними основами.

У цьому різноманітті нами виділено підходи, які мають велике значення для сучасного медичного і фармацевтичного працівника, зміст яких можна охарактеризувати наступними моделями:

➤ **модель Гіппократа (принцип «не нашкодь»)**. Історично першою формою лікарської етики були моральні принципи лікування Гіппократа (460-377 рр. до н.е.), викладені ним у «Клятві», а також у книгах «Про закон», «Про лікарів» та ін.

Гіппократа називають «батьком медицини». Ця характеристика не випадкова, й фіксує народження професійної лікарської етики. У стародавніх культурах –

вавилонській, єгипетській, іудейській, перській, індійській, грецькій – здатність людини лікувати свідчила про його «божественне» обрання і визначала елітне, як правило, жрецьке становище в суспільстві;

➤ **модель Парацельса (принцип «роби добро»)**. Історична форма лікарської етики, основою якої стало розуміння взаємин лікаря і пацієнта, що склалося в середніх віках. Висловити її особливо чітко вдалося Парацельсу (1493-1341 pp.) Дана модель - це форма лікарської етики, в рамках якої моральне ставлення з пацієнтом розуміється як складова стратегії терапевтичної поведінки лікаря. У межах моделі

Парацельса повною мірою розвивається патерналізм як тип взаємозв'язку лікаря і пацієнта. Медична культура використовує латинське поняття *pater* – «батько», яке розповсюджується християнством не тільки на священника, а й на Бога.

Сенс слова «батько» в патерналізмі фіксує ґрунтування зв'язків між лікарем і пацієнтом на принципах психоемоційної прихильності та соціально-моральної відповідальності.

➤ **деонтологічна модель (принцип «дотримання боргу»)**. Термін «деонтологія» (від грец. *Deontos* – належне) був введений в радянську медичну науку в 40-х роках ХХ століття професором М.М. Петровим, який використав цей термін, щоб позначити реально існуючу галузь медичної практики – лікарську етику. Сьогодні деонтологічна модель лікарської та фармацевтичної етики - це сукупність «належних» правил, відповідних тій або іншій конкретній галузі медичної та фармацевтичної практики. У подальшому нами визначено, що все різноманіття медичного та фармацевтичного морального досвіду можна описати поняттям "**біомедична етика**", **біоетика (принцип «поваги прав та гідності людини»)**, яка в свою чергу представлена двома формами – *ліберальною і консервативною*. Історичні особливості та логічні підстави кожної з моделей визначали становлення і вироблення тих моральних принципів, які складають сьогодні ціннісне – нормативний зміст сучасної медичної та фармацевтичної етики. Безпосередньо поняття біоетики введене в обіг в останню чверть ХХ століття й сьогодні набуло широкого поширення й виступає не як самоціль, а як специфічна форма наукового осмислення проблеми лю-

дини, співвідношення духовного і тілесного, моральної свободи і відповідальності, етичних питань сучасної медицини та фармації, захисту соціальних прав людини.

Таким чином, маємо констатувати, що цілісність концепції біоетики як системи знань, що формується на стику соціального і біологічного пізнання людини є сучасною моделлю моральних принципів медичної та фармацевтичної етики, джерела якої закладено ще у 300 р. до н.е., а подальша розробка і систематичний виклад вирішення її проблем є необхідним етапом дослідження в цій області.

Висновки: В епоху біотехнологічної революції в медицині та фармації соціально-етичні проблеми надання медичної та фармацевтичної допомоги сконцентрувалися навколо моральних принципів її здійснення.

Поняття біоетики, введене в обіг в останню чверть ХХ століття, набуло широкого поширення. Біоетика стала не тільки розділом «етики науки», а й самобутнім віддзеркаленням моральних принципів професійної діяльності медичного та фармацевтичного працівника.

Перелік використаних джерел інформації

1. Багірова В. Л. Концепция фармацевтической помощи. Фармацевтическая этика и деонтология. Доступний з: <http://www.solvay-pharma.ru/articles/article.aspx?id=4465&rid=135>
2. Барсукова Е. Фармацевтический маркетинг: в поисках компромисса между эффективностью и этичностью//Аптека. – 2004. - № 440 (19). – Доступний з: <http://www.apteka.ua/online/20599/>
3. Биоетика: учебник/Под. ред. В. П. Лопатина. - «ГЕОТАР - Медиа », 2008. – 240 с.
4. Введение в биомедицинскую этику/Ю. Б. Белоусов, А. С. Созинов, М. Э. Гурылева и др.//Український медичний часопис. – 2005. - № 3(47). – С. 31-41Гетьман М. Большая фарма. - «АВС», 2008. – 328 с.
5. Гриценко О.М., Тернова О. М. Етичні аспекти фармацевтичної науки і технології// Фармацевтичний журнал. – 2009. - №3. – С. 19-24.
6. Етична декларація – стандарт поведінки медпредставника, провізора-консультанта в інформаційно-довідковій та рекламній діяльності при просуванні ліків на фармацевтичному ринку України/ М. С. Пономаренко, А. А. Бабський, Т. М. Краснянська та ін.// Фармац. журн.– 2007. – № 5. – С. 35 – 41.
7. Етичні стандарти та правила поведінки медичного представника фірми-виробника ЛЗ в Україні / М. С. Пономаренко, В. О. Борищук, А. А. Бабський та ін. – К.: Прінт Квік, 2007. – 12 с.
8. Кошель М. Биоетика в фармации – необходимое будущее//Московские аптеки. – 2007.-№10(165). - Доступний з: <http://www.mosapteki.ru/modules/articles/article.php?id=804>